

KARTA PRACY

Działania na ułamkach

Każdy ułamek zwykły można zapisać w postaci ułamka dziesiętnego.
Taki zapis nazywamy rozwinięciem dziesiętnym.

Rodzaje
rozwinięć dziesiętnych
ułamków zwykłych

skończone

$$\text{np. } 1\frac{3}{20} = 1\frac{15}{100} = 1,15$$

nieskończone
okresowe

$$\text{np. } \frac{1}{6} = 1 : 6 = 0,1666\dots = 0,1(6)$$

Zadanie 1. Znajdź rozwinięcia dziesiętne liczb zapisanych poniżej.

$3\frac{4}{5} = \dots\dots\dots$

$-1\frac{3}{50} = \dots\dots\dots$

$-\frac{5}{6} = \dots\dots\dots$

$2\frac{1}{3} = \dots\dots\dots$

$1\frac{2}{7} = \dots\dots\dots$

$1\frac{3}{125} = \dots\dots\dots$

$\frac{5}{9} = \dots\dots\dots$

$-\frac{52}{25} = \dots\dots\dots$

$-\frac{3}{8} = \dots\dots\dots$

Przykład A. Która z liczb a i b jest większa?

a) $a = 3\frac{2}{7}$, $b = 3\frac{3}{8}$

b) $a = -3\frac{1}{8}$, $b = -3\frac{5}{32}$

c) $a = -1,(3)$, $b = -1\frac{42}{125}$

Rozwiązanie

a) $a = 3\frac{2}{7} = 3\frac{16}{56}$

b) $a = -3\frac{1}{8} = -3\frac{4}{32}$

c) $a = -1,(3) = -1,333\dots$

$b = 3\frac{3}{8} = 3\frac{21}{56}$

$b = -3\frac{5}{32}$

$b = -1\frac{42}{125} = -1\frac{336}{1000}$

$b > a$

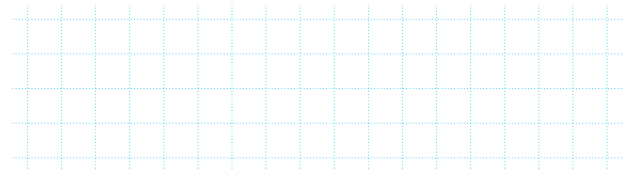
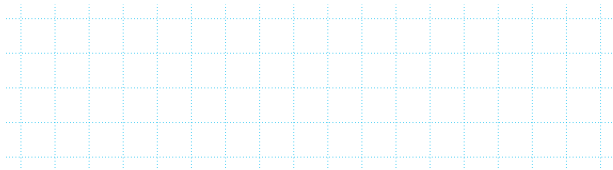
$a > b$

$a > b$

Zadanie 2. Która z liczb a i b jest większa?

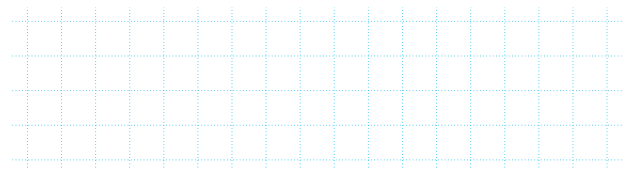
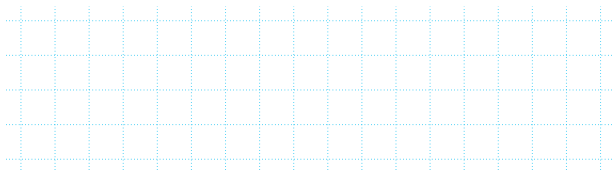
a) $a = 3\frac{3}{4}$, $b = 3,76$

c) $a = -1\frac{7}{9}$, $b = -1\frac{6}{8}$

b) $a = 2\frac{2}{3}$, $b = 2\frac{11}{15}$

d) $a = -2,(5)$, $b = -2\frac{11}{20}$

Gdy dodajemy lub odejmujemy ułamki o różnych mianownikach, musimy je najpierw sprowadzić do wspólnego mianownika.

Przykład B. Oblicz.

a) $3\frac{2}{25} + 2\frac{2}{15}$ b) $-5,7 + 3\frac{1}{3}$ c) $4\frac{1}{5} - 2\frac{11}{45}$ d) $-3,75 - (-2\frac{5}{6})$

Rozwiązanie

a) $3\frac{2}{25} + 2\frac{2}{15} = 3\frac{6}{75} + 2\frac{10}{75} = 5\frac{16}{75}$ b) $-5,7 + 3\frac{1}{3} = -5\frac{7}{10} + 3\frac{1}{3} = -5\frac{21}{30} + 3\frac{10}{30} = -2\frac{11}{30}$

c) $4\frac{1}{5} - 2\frac{11}{45} = 4\frac{9}{45} - 2\frac{11}{45} = 3\frac{54}{45} - 2\frac{11}{45} = 1\frac{43}{45}$

d) $-3,75 - (-2\frac{5}{6}) = -3\frac{3}{4} + 2\frac{5}{6} = -3\frac{9}{12} + 2\frac{10}{12} = -2\frac{21}{12} + 2\frac{10}{12} = -\frac{11}{12}$

Zadanie 3. Oblicz.

a) $3\frac{4}{21} + 32\frac{1}{7}$

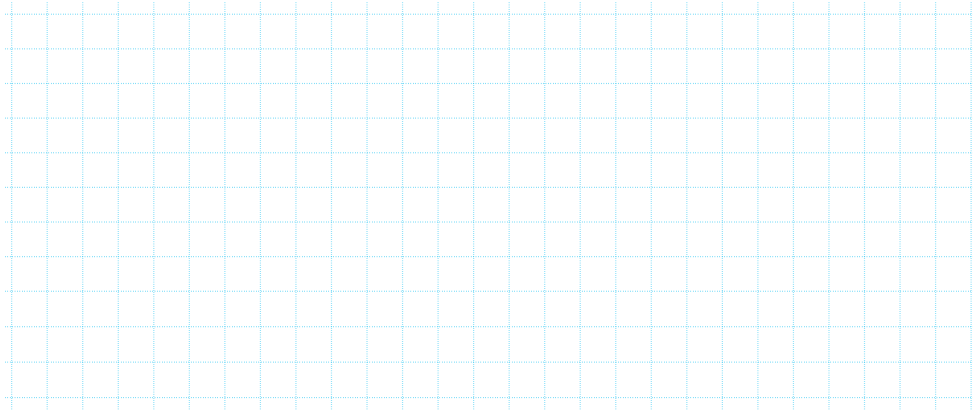
c) $2,45 - 1\frac{21}{30} - (-2\frac{3}{25})$

b) $5\frac{4}{11} + 2\frac{3}{22} - 1\frac{43}{44}$

d) $4\frac{1}{3} - 2,(3) - 3\frac{2}{7}$

Zadanie 4. W każdym miesiącu państwo Kowalscy $\frac{3}{8}$ swojego budżetu domowego przeznaczają na opłaty za mieszkanie, $\frac{1}{6}$ budżetu wydają na jedzenie, piątą część pochłaniają wydatki na odzież i obuwie, a pięćdziesiątą część — wydatki związane z edukacją dzieci. Wydatki bieżące i wydatki na rozrywkę stanowią 0,13 całego budżetu państwa Kowalskich. Pozostałą kwotę odkładają na lokatę oszczędnościową. Oblicz, jaka część miesięcznego budżetu państwa Kowalskich wpłacana jest na lokatę oszczędnościową.

Zadanie 5. Metalowy pręt rozcięto na pięć części o różnej długości. Pierwsza część stanowi $\frac{2}{15}$, a druga — $\frac{19}{60}$ długości całego pręta. Trzecia część jest o połowę krótsza od pierwszej, a czwarta to suma długości drugiej i trzeciej części. Uzupełnij tabelę.

nr części pręta	część całego pręta
1	$\frac{2}{15}$
2	$\frac{19}{60}$
3	
4	
5	

Średnią arytmetyczną liczb $x_1, x_2, x_3, \dots, x_n$ nazywamy liczbę:

$$\frac{x_1 + x_2 + x_3 + \dots + x_n}{n}$$

Zadanie 6. Oblicz średnią arytmetyczną liczb:

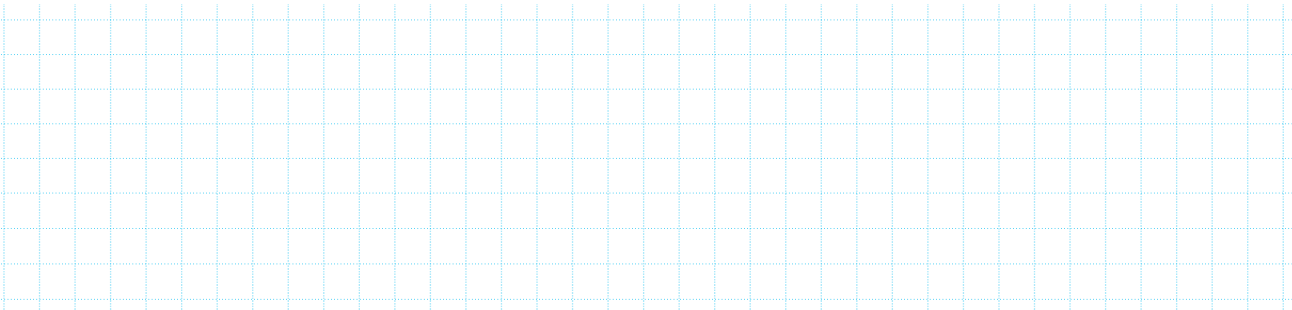
$2\frac{1}{2}$

$2\frac{7}{20}$

$3\frac{3}{25}$

$1\frac{3}{4}$

$0,28$

Dla $b \neq 0, d \neq 0$:

$$\frac{a}{b} \cdot \frac{c}{d} = \frac{a \cdot c}{b \cdot d}$$

Przykład C. Oblicz.

a) $\frac{22}{9} \cdot \left(-\frac{6}{55}\right)$ b) $\left(-2\frac{4}{7}\right) \cdot \left(-1\frac{5}{9}\right)$ c) $1,25 \cdot 2,4 \cdot \left(-\frac{5}{6}\right)$

Rozwiązanie

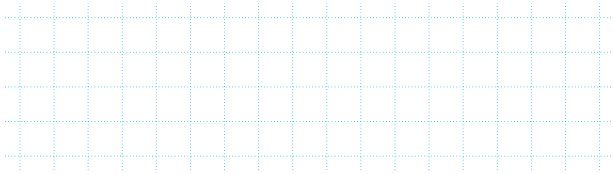
a) $\frac{22}{9} \cdot \left(-\frac{6}{55}\right) = \frac{2}{3} \cdot \left(-\frac{2}{5}\right) = -\frac{4}{15}$

b) $-2\frac{4}{7} \cdot \left(-1\frac{5}{9}\right) = -\frac{18}{7} \cdot \left(-\frac{14}{9}\right) = \frac{2}{1} \cdot \frac{2}{1} = 4$

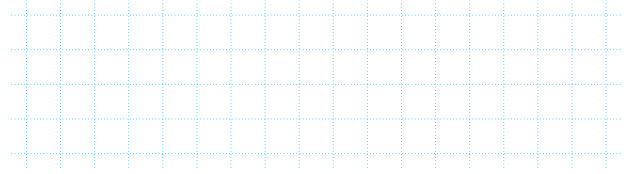
c) $1,25 \cdot 2,4 \cdot \left(-\frac{5}{6}\right) = \frac{5}{4} \cdot \frac{24}{10} \cdot \left(-\frac{5}{6}\right) = \frac{6}{2} \cdot \left(-\frac{5}{6}\right) = -\frac{5}{2} = -2,5$

Zadanie 7. Oblicz.

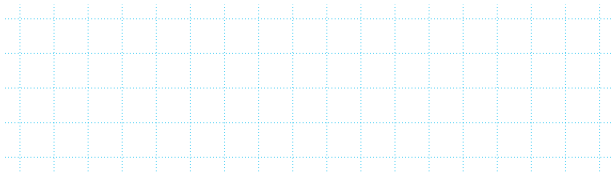
a) $\frac{5}{42} \cdot \left(-\frac{7}{25}\right)$

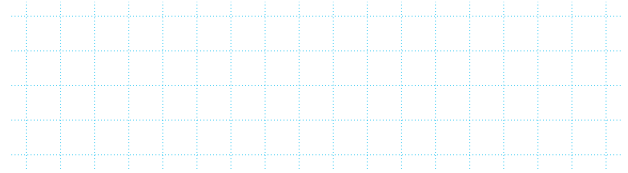
c) $3,25 \cdot 1\frac{9}{39}$

b) $\left(-2\frac{1}{3}\right) \cdot \left(-\frac{15}{49}\right)$

d) $1,125 \cdot 1\frac{5}{27} \cdot \left(-\frac{9}{16}\right)$

Dla $b \neq 0, c \neq 0, d \neq 0$:

$$\frac{a}{b} : \frac{c}{d} = \frac{a}{b} \cdot \frac{d}{c} = \frac{a \cdot d}{b \cdot c}$$

Przykład D. Oblicz.

a) $\frac{2}{15} : \frac{16}{27}$

b) $(-1,125) : \left(-11\frac{1}{4}\right)$

c) $\frac{2}{27} : \left(-1\frac{1}{9}\right)$

Rozwiązanie

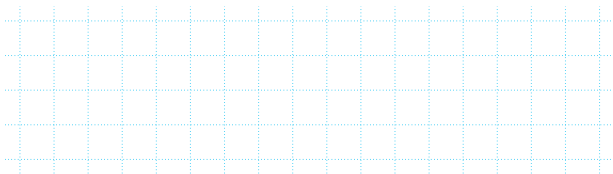
a) $\frac{2}{15} : \frac{16}{27} = \frac{2}{15} \cdot \frac{27}{16} = \frac{1}{5} \cdot \frac{9}{8} = \frac{9}{40}$

b) $-1,125 : \left(-11\frac{1}{4}\right) = -\frac{9}{8} : \left(-\frac{45}{4}\right) = \frac{9}{8} \cdot \frac{4}{45} = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{5} = \frac{1}{10}$

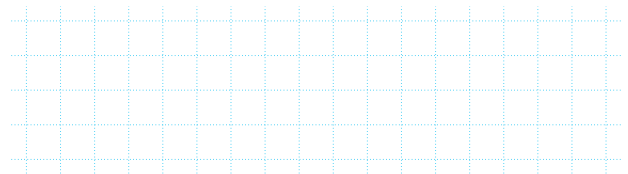
c) $\frac{2}{27} : \left(-1\frac{1}{9}\right) = \frac{2}{27} : \left(-\frac{10}{9}\right) = \frac{2}{27} \cdot \left(-\frac{9}{10}\right) = \frac{1}{3} \cdot \left(-\frac{1}{5}\right) = -\frac{1}{15} : \frac{7}{10} =$
 $= -\frac{1}{15} \cdot \frac{10}{7} = -\frac{2}{21}$

Zadanie 8. Oblicz.

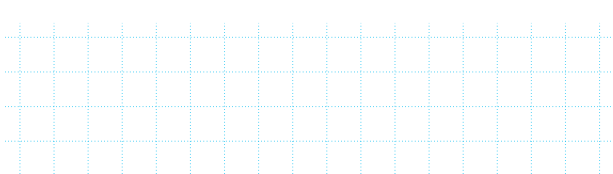
a) $\frac{7}{8} : \left(-\frac{49}{64}\right)$

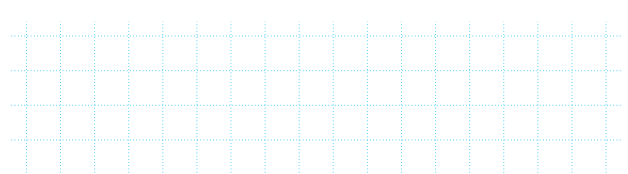
c) $-2,45 : \left(-\frac{21}{25}\right)$

b) $\left(-1\frac{2}{3}\right) : \frac{25}{33}$

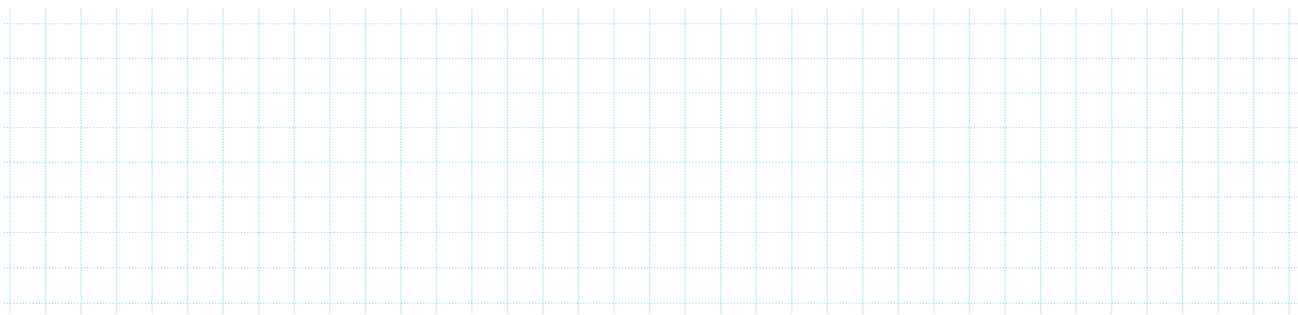

d) $\frac{-\frac{4}{15} : \frac{12}{55}}{1\frac{17}{27}}$

Zadanie 9. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F — gdy jest fałszywe.

1.	Pole prostokąta, którego boki mają długości 2,5 i $3\frac{1}{5}$, jest równe 8.	P	F
2.	Obwód prostokąta, którego boki mają długości 3,25 i $1\frac{5}{16}$, jest równy $9\frac{1}{8}$.	P	F
3.	Pole prostokąta, którego boki mają długości 3,375 i $3\frac{5}{9}$, jest większe od pola prostokąta o wymiarach $2,5 \times 5,75$.	P	F
4.	Pole trójkąta, w którym jeden z boków ma długość $3\frac{1}{3}$, a wysokość opuszczona na ten bok to $1\frac{1}{5}$, jest równe 2.	P	F
5.	Obwód trójkąta równobocznego, którego bok ma długość $\frac{8}{9}$, jest równy $3\frac{8}{9}$.	P	F
6.	Długość boku trójkąta równobocznego o obwodzie $24\frac{3}{4}$ jest równa 8,125.	P	F

Dla $a > 0, b > 0$:
 $a > b$ wtedy i tylko wtedy, gdy $\frac{a}{b} > 1$

Dla $a > 0, b > 0$:
 $a < b$ wtedy i tylko wtedy, gdy $\frac{a}{b} < 1$

Przykład E. Określ, która z liczb $a = \frac{13}{7}$ i $b = \frac{92}{49}$ jest większa, obliczając iloraz tych liczb.

Rozwiązanie

$$\frac{a}{b} = \frac{13}{7} : \frac{92}{49} = \frac{13}{7} \cdot \frac{49}{92} = \frac{13 \cdot 7}{92} = \frac{91}{92} < 1,$$

stąd $b > a$

Zadanie 10. Określ, która z liczb a i b jest większa, obliczając iloraz tych liczb.

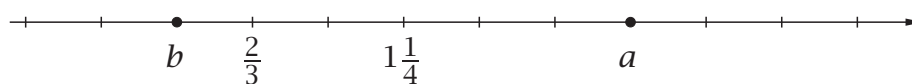
a) $a = \frac{12}{7}, b = 1\frac{9}{14}$

c) $a = 3\frac{7}{40}, b = \frac{51}{16}$

b) $a = 2,45, b = \frac{37}{15}$

d) $a = 4\frac{2}{3}, b = 3\frac{1}{6} + 1\frac{1}{4}$

Przykład F. Ustal współrzędne punktów oznaczonych na osi liczbowej literami a i b .

Rozwiązanie

Odległość liczby $\frac{2}{3}$ od liczby $1\frac{1}{4}$ na osi liczbowej jest równa:

$$1\frac{1}{4} - \frac{2}{3} = 1\frac{3}{12} - \frac{8}{12} = \frac{15}{12} - \frac{8}{12} = \frac{7}{12}$$

Odcinek jednostkowy na osi liczbowej ma długość:

$$\frac{7}{12} : 2 = \frac{7}{12} \cdot \frac{1}{2} = \frac{7}{24}$$

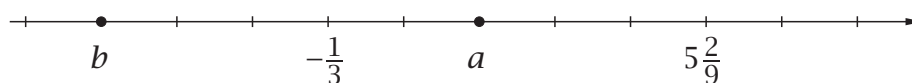
Szukane współrzędne to:

$$a = 1\frac{1}{4} + 3 \cdot \frac{7}{24} = 1\frac{1}{4} + \frac{7}{8} = 1\frac{2}{8} + \frac{7}{8} = 1\frac{9}{8} = 2\frac{1}{8}$$

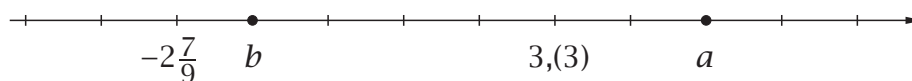
$$b = \frac{2}{3} - \frac{7}{24} = \frac{16}{24} - \frac{7}{24} = \frac{9}{24} = \frac{3}{8}$$

Zadanie 11. Ustal współrzędne punktów oznaczonych na osi liczbowej literami a i b .

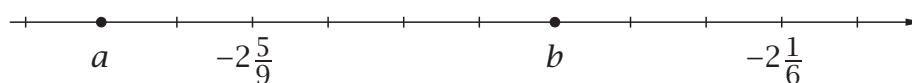
a)

b)

c)

Liczba przeciwna do liczby a to liczba $-a$.
Jedyną liczbą równą swojej liczbie przeciwnej jest liczba 0.

Odwrotność liczby a to liczba $\frac{1}{a}$ ($a \neq 0$).
Liczba 0 jest jedyną liczbą, która nie ma odwrotności.

Przykład G. Wyznacz liczbę przeciwną do liczby $3\frac{2}{3}$ oraz odwrotność liczby $3\frac{2}{3}$.

Rozwiązanie

Liczba przeciwna do liczby $3\frac{2}{3}$ to $-3\frac{2}{3}$.

Aby wyznaczyć odwrotność liczby mieszanej, zapisujemy ją w postaci ułamka niewłaściwego: $3\frac{2}{3} = \frac{11}{3}$

Zatem odwrotnością liczby $3\frac{2}{3}$ jest $\frac{3}{11}$.

Zadanie 12. Połącz wyrażenia tak, aby otrzymać zdania prawdziwe.

Liczbą przeciwną do liczby 2,5

jest liczba -0,4.

Odwrotnością liczby $-2\frac{1}{2}$

jest liczba $-2\frac{1}{2}$.

Liczbą przeciwną do liczby $-\frac{5}{2}$

jest liczba 2,25.

Odwrotnością liczby 2,25

jest liczba $-2\frac{1}{4}$.

Liczbą przeciwną do liczby $-2\frac{1}{4}$

jest liczba 2,5.

Odwrotnością liczby $-\frac{4}{9}$

jest liczba $\frac{4}{9}$.

Zadanie 13. Wyznacz odwrotność liczby a oraz liczbę przeciwną do liczby a .

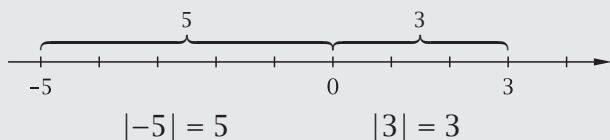
a) $a = 2,75 + 3\frac{1}{3}$

c) $a = (-1,25) \cdot 3\frac{1}{5}$

b) $a = -1,375 - \left(-\frac{5}{6}\right)$

d) $a = \left(-1\frac{1}{3}\right) : \left(-\frac{2}{9}\right)$

Wartość bezwzględna liczby x to odległość tej liczby od zera na osi liczbowej. Wartość bezwzględną liczby x oznaczamy symbolem $|x|$.

Zauważ, że:

- wartością bezwzględną liczby nieujemnej x jest ta sama liczba,
- wartością bezwzględną liczby ujemnej x jest liczba do niej przeciwna.

Przykład H. Oblicz.

a) $\left|2\frac{1}{3}\right|$

c) $\left|-1\frac{4}{5}\right| - |2,7|$

b) $\left|-3\frac{3}{4}\right|$

d) $\left|1\frac{7}{9} - 2\frac{5}{6}\right|$

Rozwiązanie

a) $\left|2\frac{1}{3}\right| = 2\frac{1}{3}$

b) $\left|-3\frac{3}{4}\right| = 3\frac{3}{4}$

c) $\left|-1\frac{4}{5}\right| - |2,7| = 1\frac{4}{5} - 2,7 = 1,8 - 2,7 = -0,9$

d) $\left|1\frac{7}{9} - 2\frac{5}{6}\right| = \left|1\frac{14}{18} - 2\frac{15}{18}\right| = \left|-1\frac{1}{18}\right| = 1\frac{1}{18}$

Zadanie 14. Oblicz.

a) $|4,75|$

c) $\left|1,4 - 2\frac{3}{20}\right|$

e) $\left|-2,6 + 2\frac{3}{5}\right|$

b) $\left|-2\frac{3}{8}\right|$

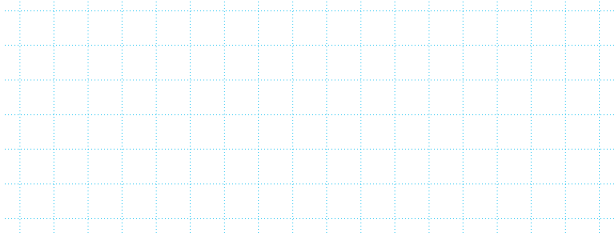
d) $\left|-2\frac{3}{4}\right| - \left|-1\frac{2}{3}\right|$

f) $\left|1\frac{1}{4} + 2,375 - 5\frac{5}{24}\right|$

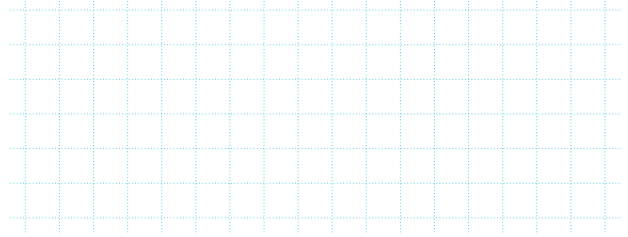

Zadanie 15. Oblicz $|x - y|$ oraz $|x + y|$.

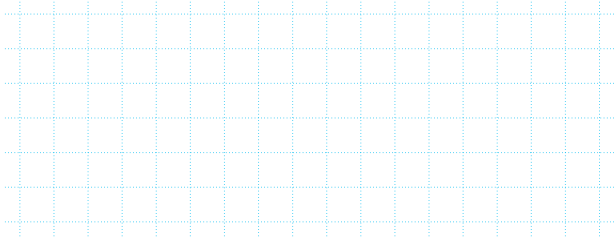
a) $x = 4\frac{1}{3}$, $y = 7\frac{3}{4}$

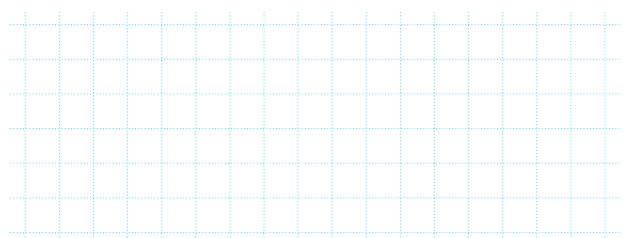
c) $x = -3\frac{3}{7}$, $y = -2\frac{5}{21}$

b) $x = -5,6$, $y = 8,2$

d) $x = 6\frac{5}{6}$, $y = -10\frac{1}{4}$

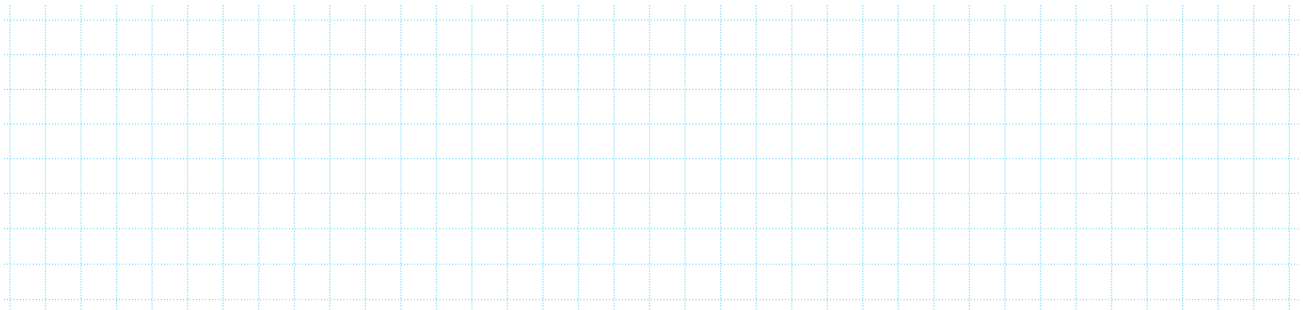
Przykład I. Oblicz: $(-2\frac{5}{6} + 2\frac{3}{4}) : (-1\frac{1}{24}) - (-0,92)$.

Rozwiązanie

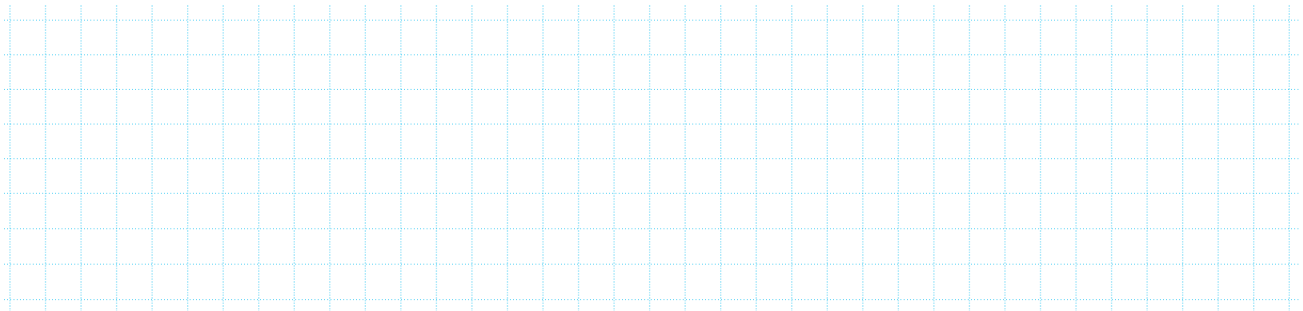
$$\begin{aligned} (-2\frac{5}{6} + 2\frac{3}{4}) : (-1\frac{1}{24}) - (-0,92) &= (-\frac{17}{6} + \frac{11}{4}) : (-\frac{25}{24}) + 0,92 = (-\frac{34}{12} + \frac{33}{12}) \cdot (-\frac{24}{25}) + 0,92 = \\ &= (-\frac{1}{12}) \cdot (-\frac{24}{25}) + 0,92 = \frac{2}{25} + 0,92 = 0,08 + 0,92 = 1 \end{aligned}$$

Zadanie 16. Oblicz.

a) $2\frac{3}{4} \cdot (3,2 + 1\frac{1}{5})$

b) $(4\frac{5}{6} - 5\frac{1}{4}) : (-\frac{5}{8})$

c) $\left(1\frac{1}{9} - 1\frac{1}{4}\right) \cdot \left(2,2 + \frac{1}{5}\right)$

d) $\left(4,25 + 1\frac{3}{8}\right) : \left(1\frac{2}{3} - 1\frac{1}{4}\right)$

e) $\left(-3,8 + 2\frac{8}{15}\right) \cdot \left(-\frac{3}{38}\right) - \left(-\frac{7}{30}\right)$

f) $1 - \left(-\frac{2}{7}\right) + 1\frac{1}{13} \cdot \left(1\frac{3}{14} - 2\frac{1}{7}\right)$